

Selostuksia ja arvosteluja

Suomalainen tutkimus Homeroksesta

Edvin Linkomies, Homeros. Otava, Helsinki 1948. Siv. 493.

Viime aikoina ilmestyneistä antiikkia käsittelevistä tutkimuksista on ennen muita mainittava professori LINKOMIEHEN suurteos Homeroksesta ja hänen runoelmistaan. Vaikka niitä käsittelevä ulkomainen tutkimus on jo vanha ja erittäin laaja, ei meillä tähän asti ole ilmestynyt niistä mitään suurempaa yleisesitystä. Vain itse runot on professori Manninen kääntänyt suomeksi ja professori O. E. Tudor varustanut selityksillä jo kolmekymmentä vuotta sitten. Siksi onkin tämänkaltaista kirjaa kaivattu kipeästi. Lisäksi ei professori Linkomies huolimatta vaikeista olosuhteista, joissa joutui työnsä suorittamaan, ole tyytynyt vain esittelemään muiden tutkijoiden työn tuloksia, vaan tarjoaa lukijoilleen omiin laajoihin tutkimuksiinsa perustuvan itsenäisen synteessin, joka monessa oleellisessa kohdassa eroaa edellisistä.

Suurimman osan kirjasta muodostaa Homeroksen runojen, Iliaan ja Odysseian erinomaisen elävä esittely ja terävä esteettinen analyysi. Saamme tutustua eeposten rakenteeseen ja syntyyn, niissä esiintyviin henkilöhahmoihin ja jumalmaailmaan sekä useinkin sattuvissa vertauksissa esiintyviin luonnon- ja elämäkuvauksiin. Ja lopuksi tuodaan runot entistä lähemmäksi meitä vertaamalla niitä omaan eepokseemme Kalevalaan. Tekijä ei rajoitu vain esteettisiin arviointeihin, vaan esittää yksityispiirteitä myöten kuvan niistä eri sivistyskausista, joita eepokset ilmentävät. Voimme seurata sekä ruhtinashovien rikasta elämää pitoineen ja metsästyksineen, että siirtolaisajan paljon köyhempiä ja karumpia oloja.

Professori Linkomies ei koskaan esitäkään esteettisiä arviointojaan irrallisina. Hän näkee aina eepokset niiden oman ajan

taustaa vasten ja sen kuvastajina. Kiintoisinta ja itsenäisintä onkin kirjassa se, mitä hän esittää runojen synnystä ja alkuperästä etenkin luvuissa »Historiallinen tausta» ja »Varhaisempi eepillinen runous». Yleisesti hyväksytty käsityshän on jo kauan ollut se, että eepokset pohjautuvat ainakin osaksi vanhempaan runouteen ja kuvastavat akhaijalaisten heimojen kannattamaa ns. mykeeneläistä kulttuurikautta noin v. 1600—1200 e.Kr., vaikka ne saivatkin lopullisen muotonsa vasta useita satoja vuosia myöhemmin, noin v. 800—700. Professori Linkomiehen esitys eroaa tästä etenkin kahdessa oleellisessa kohdassa. Hän olettaa, että mykeeniläisten linnojen valtiaat ovat olleet kreettalaisia, joiden urotekoja laulajat esittivät ruhtinashoveissa kreetankielisissä runoissa. Vieläpä itse heksametrikin on kotoisin Kreetasta. Näin selittyy hänestä parhaiten kreettaisaävyisen kulttuurin tavaton nousu noin vuonna 1600, kun Kreetan ruhtinaat perustivat valtansa mantereelle Mykene keskipisteenä, ja sen äkillinen päättyminen, kun doorilaisten vaellus kukisti heidät noin vuonna 1200. Tekijä esittää paitsi runoja suuren joukon arkeologisia ja kielitieteellisiä seikkoja käsityksensä tueksi. Niinpä ovat mm. uudet löydöt (1939) tuoneet Pyloksesta Peloponnesoksella esiin suuren määrän kreetankielisiä savitauluja, mikä hänestä viittaa siihen, että maan valtiasta oli kreettalainen. Homeroksen runoissa mainitun Pyloksen hallitsijan Nestorin samoin kuin useimpien muidenkin sankarien nimet ovatkin ei-kreikkalaisia, luultavasti kreettalaisia. Tosin voisi mahdollisesti myöskin olettaa, että kreetankieltä käytettiin kreikan kielen kehittymättömyyden vuoksi kirjakielenä kuten myöhemmin keskiajan alkupuolella latinaa, vaikka väestö kokonaisuudessaan puhuikin toista kieltä. Kielianalyysi taas hänestä osoittaa, että huomattava osa yhteiskuntatermeistä, ylellisyysesineiden nimistä ja etenkin runolauluun liittyvistä sanoista on tai voi olla kreikkalaisperäisiä.

Tämän kreettais-mykeneläisen Troija-aiheisen runotradition pohjalla syntyivät tekijän mukaan Ilias ja Odysseia vasta noin 650—600, jolloin ne myös heti merkittiin muistiin. Ajoittamisensa tueksi hän viittaa paitsi runojen monumentaaliseen rakenteeseen, jota vastaa ajan monumenttaali- tai -taide, mm. eräisiin rationalistisiin piirteisiin niissä. Eeposten todellista tekijää ei kuitenkaan tunneta, sillä ne joutuvat Homeroksen nimiin vain siksi, että hän oli kuuluisin aikaisemmin eläneistä-runolaulajista.

Molemmat teoriansa professori Linkomies esittää erittäin johdonmukaisesti ja vakuuttavasti, joskin esim. eräiden kreikkalaisten

sanojen ja samalla käsitteiden kreettalainen alkuperä jää suhteellisen epävarmaksi, koska kreetankieltä tunnetaan toistaiseksi perin vähän. Tärkeimmät ovat kuitenkin arkeologiset todistelut ja lukija jää jännityksellä odottamaan, miten tämän alan edustajat kirjaan suhtautuvat. Tietysti ovat tämänkaltaisten kysymysten ratkaisut aina hypoteettisia, eikä lopulliseen tulokseen voi nykyisen aineiston perusteella päästä. Mutta täytyy ainakin myöntää, että professori Linkomies on esittänyt mielipiteensä erittäin selvästi ja vakuuttavasti. Toivottavasti hän pian julkaisee ne myös jollain suurella sivistyskielellä, jotta ne voisivat paremmin tuoda oman lisänsä Homeros-probleeman selvittelyyn. Mutta joka tapauksessa on hän jo nyt tehnyt suomalaiselle lukijakunnalle erinomaisen palveluksen johdattaessaan sen asiantuntevasti ja miellyttävästi ymmärtämään Homeroksen runojen maailmaa ja kauneutta kirjassaan, jota vielä lisäksi erinomaisen huolellisesti valittu kuvitus elävöittää.

JAAKKO SUOLAHTI.

Kreikan kulttuurihistoriaa

Henrik Zilliacus, Nya vägar till antiken. Söderström & C:o, Helsingfors 1948. Siv. 139.

Emil Zilliacus, Eros och Eris. Holger Schildts Förlag, Helsingfors 1948. Siv. 178.

Oiva Ketonen, Suuri maailmanjärjestys. Otava, Helsinki 1948. Siv. 508.

Antiikkiin kohdistuva harrastus on meillä ilmeisesti jatkuvasti elpymässä, sillä viime vuoden joulumarkkinoille ilmestyi professori Linkomiehen Homeroskirjan lisäksi kokonaista kolme¹ suuremmalle lukijakunnalle tarkoitettua tutkimusta, jotka valaisevat muinaisen Hellaan kulttuuria ja sen merkitystä nykyaikalle. Täydentäen sopivasti toisiaan ne tarjoavatkin hyvän kuvan kreikkalaisen hengenelämän huomattavimmista saavutuksista ja siihen kohdistuneesta tutkimuksesta.

Erikoisen mielenkiintoinen on tärkeä yleisesitys, jota on jo kauan kaivattu. Sen kohteena ei ole ikivanha probleema, vaan se

¹ Lisäksi on prof. O. MANNINEN kääntänyt Euripideen Medeian (WSOY:n klassillinen sarja n:o 2. Porvoo 1949. Siv. 79).